

O4 redactioneel

Dit vierde nummer van **O** is een themanummer over jongerenhuisvesting, opgevat als: huisvesting voor individuen of groepen, die niet in het traditionele gezinsverband wonen. Het eerste themanummer van **O** wijkt daarmee af van de 'normale' nummers, waarin weliswaar bepaalde thema's (typologie, plananalyse, techniek & architectuur) aan de orde komen, maar dan in de vorm van 'series', verdeeld over verschillende afleveringen.

Anders dan gebruikelijke publikaties over dit thema hebben de artikelen in dit nummer gemeen dat zij voortkomen uit een onderwijspraktijk aan de afdeling Bouwkunde van de TH Delft, waar in de zeventiger jaren ruimere aandacht is besteed aan de programmatische en typologische aspecten van de woningbouw.

Bij de beslissing over gemeentelijke aankopen van gekraakte panden gaat het nogal eens om de vraag of deze panden wel geschikt zijn voor jongerenhuisvesting (doorgaans een eis van de krakers). Bij de perikelen rond de aankoop van de 'Lucky Luijk' in Amsterdam bijvoorbeeld stelde B&W dat verbouwing tot jongerenhuisvesting niet haalbaar was en tot driekamerwoningen wél. Deze voorstelling van zaken klinkt tamelijk absurd, wanneer je bedenkt dat juist de kraakbeweging de geschiktheid van (dit soort) 19e eeuwse panden voor veelsoortige bewoning heeft aangetoond. Het probleem van 'haalbaarheid' of 'geschiktheid' blijkt dan ook vast te zitten aan de *normering* die de rijksoverheid (Den Haag) stelt en die bepalend is voor rijkssubsidies.

Eén van de normeringsinstrumenten van de rijksoverheid zijn de 'Voorschriften en Wenken voor het ontwerpen van woningen, 1965' (in dit nummer veelal aangeduid met: Voorschriften en Wenken, of: V&W). De V&W zijn in de praktijk eigenlijk vooral van toepassing op de woningbouw voor gezinnen. Plannen die voor rijkssubsidie in aanmerking komen, worden ondermeer getoetst op het aantal verblijfseenheden (V.E.). Sinds kort bestaan er voor jongerenhuisvesting de 'Woonprogramma's 1+2', voortvloeiend uit de nota 'Huisvesting voor Alleenstaanden en Tweepersoonshuishoudens' (HAT-nota, ook wel 'Van Dam-nota' genoemd). De Woonprogramma's 1+2 fungeren in de praktijk als de V&W; belangrijk

verschil is echter dat plannen niet getoetst worden op V.E.'s, maar op 'matjes' en 'gebiedencapaciteit', dat wil zeggen: op dat, wat men vindt dat er in zo'n woning moet kunnen.

Deze overheidsnormen (er zijn er overigens nog veel meer) kunnen enerzijds gezien worden als een uitvloeisel van woningtypologisch onderzoek uit de twintiger en dertiger jaren en als (sociaal-demokratisch) antwoord op de slechte woonomstandigheden in de 19^e en begin 20^e eeuw. Anderzijds echter passen deze bepalingen geheel binnen het kader van de toenemende bureaucratiesering en technokratisering van het planningsapparaat.

De artikelen in dit themanummer hebben gemeen dat zij niet gaan over gezinswoningbouw in de traditionele betekenis. In alle stukken wordt getracht het probleem van de normering aan te kaarten, overigens op verschillende manieren: van het aangeven hoe je zo 'slim' mogelijk met de normen om kunt gaan om bepaalde doelstellingen te bereiken, tot het als onbruikbaar terzijde schuiven van de vigerende bepalingen. De diverse artikelen vertegenwoordigen dan ook de verschillende posities die in de discussie over normering kunnen worden ingenomen en staan in een aantal gevallen polemisch tegenover elkaar.

De inhoud bestaat uit twee delen. In het eerste deel worden een drietal plannen toegelicht die in een onderwijssituatie zijn ontstaan. Het tweede deel is geheel gewijd aan de prijsvraag voor jongerenhuisvesting aan het Kruisplein te Rotterdam. Hierin komen overigens een aantal thema's uit het eerste deel weer terug, niet geheel verwonderlijk wanneer je bedenkt dat ook in de persoon van de prijsvraag-uitschrijvers een sterke band met de Delftse onderwijssituatie aanwezig was.

De inleiding op het eerste deel geeft de belangrijkste kritiek op de Van Dam-nota en het jongerenhuisvestingsbeleid weer. Deze kritiek kan gezien worden als een neerslag van de serie Styloskafee's onder de titel 'Van Dam offensief', die de afgelopen jaren in Delft zijn gehouden.

Hierna volgt een toelichting op het afstudeerwerk van de groep Jenepiko. In dit artikel wordt het probleem van de op bepaalde bewonerscategorieën toegesneden normeringen en woningbouwplannen aan de orde

gesteld. Door vervolgens een nauwgezette beschrijving van het onderzoeks- en ontwerp-proces te geven, wordt inzicht verschaft in de problemen van de ontwerper die in een kritiek hierop wil werken.

Het hierna volgende artikel van de afstudeergroep Chefarine-4 heeft als centraal thema de vraag hoe je de V&W in kunt zetten bij het ontwerpen van woningen voor niet-gezinnen. Het eerste deel wordt afgesloten met een uitgebreide toelichting op het vorig jaar gereedgekomen semi-permanente jongerenhuisvestingscomplex in Delft van de als onderwijsproject gestarte groep Gimmie Shelter. Hierin komen achtereenvolgens aan de orde: de problemen van (semi-permanente) jongerenhuisvesting, het ontwerp-proces van het plan en de subsidiëring- en huurproblematiek.

Het tweede deel is gewijd aan de prijsvraag voor jongerenhuisvesting aan het Kruisplein (in dit nummer ook wel Kruispleinwedstrijd genoemd), die in november 1980 door de projectgroep 'Het Oude Westen' en de Maatschappij voor Volkswoningen werd uitgeschreven. De verschijning van **O4** valt samen met de publikatie van het Juryrapport van de tweede ronde van de prijsvraag: 'Prijsvraag Jongerenhuisvesting Kruisplein II'. Dit deel wordt eerst ingeleid door een stuk waarin de prijsvraag wordt geplaatst in een traditie van bekende evenementen en hun betekenis voor de stad. Vervolgens wordt de programmatisch-inhoudelijke kant besproken.

Het hierop volgende artikel levert forse kritiek op architectuurprijsvragen en -evenementen in het algemeen en op de probleemstelling en programmatische uitwerking door de uitschrijvers van de Kruisplein-prijsvraag in het bijzonder.

Tot slot wordt het plan OZOO, dat voor uitvoering is gekozen, door de ontwerpers toegelicht en wordt ingegaan op de manier waarop zij met de opgave zijn omgegaan.

Al deze artikelen bieden – op overigens zeer verschillende wijzen – aanknopingspunten om de normering van huisvesting voor niet-gefixeerde bewonerscategorieën aan de orde te stellen.

Wat dit voor nieuw perspectief voor een anderssoortige beroepsopvatting voor architecten oplevert, blijft voorlopig een vraag waarop hier geen antwoord wordt gegeven.